

Kwadrant
Nationalisme en militarisme in ooggetuigenverslagen van soldaten
Opdrachtenblad

Naam leerling: ..... Klas: .....

Wat gaan we doen?

Tijdens de oorlog zijn er veel brieven en andere egodocumenten van soldaten geschreven. Deze bronnen van ooggetuigen geven een beeld van hoe de oorlog beleefd werd door de soldaten zelf. Komt die 'petite histoire' wel overeen dat met de grote ontwikkelingen van de geschiedenis? Sluit deze aan op de begrippen uit je boek, waarin deze periode beschreven wordt als gekenmerkt door **nationalisme** en **militarisme**.

We maken deze opdracht in groepen

Opdrachten:

1. Omschrijf in eigen woorden de begrippen "nationalisme" en "militarisme".
Nationalisme:.....
.....
Militarisme:.....
.....
2. Lees de bronnen op het aparte blad.
3. Zet van elke bron de letter met potlood in het waardenkwadrant op het aparte blad. Vind je de boodschap en woordkeuze van de maker weinig of heel veel nationalistisch en militaristisch. En hoe veel of weinig?
4. Bespreek de keuze met je groepje. Probeer tot een gezamenlijk antwoord te komen.
.....
.....
.....
5. Hieronder schrijf je op waarom je de bron juist daar hebt geplaatst.

Bron A hebben we geplaatst in kwadrant ....., omdat
.....
.....
Bron B hebben we geplaatst in kwadrant ....., omdat
.....
.....
Bron C hebben we geplaatst in kwadrant ....., omdat
.....
.....
Bron D hebben we geplaatst in kwadrant ....., omdat

.....
.....
.....
Bron E hebben we geplaatst in kwadrant ....., omdat
.....
.....
Bron F hebben we geplaatst in kwadrant ....., omdat
.....
.....
Bron G hebben we geplaatst in kwadrant ....., omdat
.....
.....
.....

6. Geef tot slot antwoord op onderstaande verwerkingsvragen.
- A. Stel je gebruik de bronnen A, B en C voor een historisch onderzoek, maar je bent kwijt uit welk jaar ze afkomstig zijn. Beredeneer op basis van de tekst of de bronnen uit het begin of einde van de oorlog afkomstig zijn.
.....
.....
  - B. Stel je gebruikt de bronnen voor een historisch onderzoek naar de ervaringen van Engelse soldaten. Denk na en geef aan welke bronnen aldus jullie van Engelse soldaten afkomstig zijn en hoe je dat kunt zien aan de bron.
.....
.....
  - C. Geef tot slot een conclusie op de vraag of de bronnen overeenkomen met de 'grote geschiedschrijving'. Verwerk in je antwoord een concluderende definitie van nationalisme en militarisme.
.....
.....
.....
.....

Kwadrant

Nationalisme en militarisme in ooggetuigenverslagen van soldaten

Bronnenblad

Nationalisme en militarisme in ooggetuigenverslagen van soldaten

Bron A	<p>Om een uur of zeven 's ochtends bezocht ik mijn wachtposten in het bos. Ik stond net te praten met een oude reservist, toen we plotseling een ruiter in het bos zagen. Hij steeg af, maakte zijn paard aan een boom vast en liep naar de rand van het bos en bekeek onze stellingen aan de oever van het kanaal. Mijn oude reservist zei tegen mij: 'Is dat een vijand, meneer?' Ik zei: 'Ja, ik denk het wel.' Daarop zei hij: 'Zal ik hem doodschieten, meneer?' Ik antwoordde: 'Probeer het maar eens.'</p>
Bron B	<p>Mijn eigen lieve moeder,</p> <p>Het spijt me dat ik je vijf dagen zonder brief heb laten zitten. (..) Ik ben door de hel gegaan.</p> <p>Ik ben niet áán het front geweest. Ik ben vóór het front geweest. Ik moest een vooruitgeschoven positie bezet houden, midden in het niemandsland. We marcheerden eerst 3 mijl over een gebombardeerde weg en toen bijna 3 mijl langs een ondergelopen loopgraaf. De bodem was geen modder zelfs geen zachte modder, maar een octopus vol zuigende klei: 3, 4, en 5 voet diep, alleen onderbroken door bomkraters vol met water. In die kraters zijn mannen verdronken. Velen bleven vastzitten in de modder & kwamen er alleen nog uit na achterlating van hun laarzen, hun uitrusting of zelfs hun kleren. Explosieven kwamen op ons neer. Elke paar minuten ratelden de machinegeweren. Drie kwart dood, ik bedoel ieder van ons was voor ¾ dood, toen we eindelijk de schuilplaats bereikten, en die wrakken die daar binnen zaten, aflostten. Daarna moest ik weer verder.</p>
Bron C	<p>Mijn land vocht simpelweg voor zijn leven. Hij streed voor zijn bestaan, zijn vrijheid en zijn toekomst. (...) Voor mij, net als voor iedere ander in mijn land, begon nu de belangrijkste en meest onvergetelijke periode van mijn leven. Vergeleken met de gebeurtenissen tijdens dit grootste conflict viel alles uit het verleden in het niets. Ik denk met veel trots en verdriet terug aan die dagen en die weken van het begin van de heroïsche strijd van onze natie, waaraan ik mocht deelnemen.</p>
Bron D	<p>In de kranten lees je wel eens: 'Vredig rusten ze op de plaats waar ze hebben gebloed en geleden, terwijl de kanonnen boven hun graven bulderen, om hun heroïsche dood te wreken.'</p> <p>En zou nou niemand begrijpen dat de vijand terug schiet, dat de granaten boven op het graf van de held terechtkomen; dat zijn botten gemengd worden met de viezigheid – en dat na een paar werken een zompig moeras zich sluiten boven de laatste rustplaats van de soldaat.</p>

Bron E	<p>Het was een schitterende dag. Ik lag in een veld een brief aan mijn moeder te schrijven. (..) Toen zagen we onze soldaten op ons af komen. Ze kwamen half struikelend op ons af gestormd en we vroegen ons af wat er loos was. We waren een beetje verontrust. Toen ze bij ons kwamen probeerden we ze te organiseren, maar ze renden gewoon door, ze renden weg van de vijand. Toen kregen we het bevel om op ze te schieten, wat we deden. We draaiden ons om en begonnen op de rennende mannen te schieten. Toen we verderop keken, zagen we een groen wolk langzaam in onze richting over het landschap trekken. Het was voor ieder van ons het eerste gas dat we zagen en een van de jongens zei dat het om chloorgas ging. Hij zei: 'Als je op je zakdoek pist, dan redt dat je longen'. Dat deden we. Daar stonden we dan, hulpeloos.</p>
Bron G	<p>Lieve ouders!</p> <p>Zwaargewond lig ik op het slagveld. Of ik het overleef? Dat weet alleen god. Maar huil niet, ik ga gerust op weg naar het einde. Nog een keer wil ik jullie allemaal hartelijk groeten. Moge God de Heer jullie binnenkort vrede en mij een goede thuisreis schenken. Jezus helpt mij. Dat maakt het sterven makkelijk.</p>

Antwoordmodel (voor docenten ter voorbereiding van de bespreking)
Nationalisme en militarisme in ooggetuigenverslagen van soldaten

Beargumenteer hieronder jullie antwoord per bron.

Bron A	<i>Eigen antwoord van de leerling, bijvoorbeeld: De bron is best militaristisch en nationalistisch, omdat de soldaat het neerschieten prima vindt. Aan de andere kant lijkt hij ook nonchalant en neemt zelf geen initiatief. Hij is dus niet ontzettende militaristisch.</i>
Bron B	<i>Eigen antwoord van de leerling, bijvoorbeeld: De bron is helemaal niet militaristisch en nationalistisch. De schrijver gaat in op de ellende van de oorlog en hoe iedereen de moed is verloren. Uit de bron blijkt niet uit welk land de soldaat komt, maar trots op zijn land lijkt hij ook niet.</i>
Bron C	<i>Eigen antwoord van de leerling, bijvoorbeeld: De bron is vrij militaristisch en nationalistisch. Het gaat om de trots van het land en daarvoor kun je vechten. Hij zegt bijvoorbeeld heroïsche strijd. Aan de andere kant zegt hij ook dat zijn land simpelweg vocht voor zijn leven en voor zijn bestaan. Hij is dus niet volledig nationalistisch, hij nuanceert het bijzondere van zijn land een beetje.</i>
Bron D	<i>Eigen antwoord van de leerling, bijvoorbeeld: De bron is helemaal niet militaristisch en nationalistisch. De bron gaat vooral in op de gevallen soldaten en dat het herinneren van hen helemaal niet heroïsch is. De schrijver heeft ook kritiek op de censuur in de kranten.</i>
Bron E	<i>Eigen antwoord van de leerling, bijvoorbeeld: De bron is niet nationalistisch en een beetje militaristisch. De schrijver gaat in op de gasaanvallen en het neerschieten van de eigen soldaten die wegrennen. Hierbij beschrijft hij het vrij neutraal. Hij lijkt het wel lastig te vinden, maar niet zo erg als bron B en D bijvoorbeeld.</i>
Bron F	<i>Eigen antwoord van de leerling, bijvoorbeeld: De bron is helemaal niet nationalistisch en militaristisch. De soldaat ligt op sterven en hoopt op vrede. Het blijkt niet uit de bron of hij wilt dat zijn land wint, alleen dat het voorbij is.</i>

Stel je gebruik de bronnen A, B en C voor een historisch onderzoek, maar je bent kwijt uit welk jaar ze afkomstig zijn.

A Beredeneer op basis van de tekst of de bronnen uit het begin of einde van de oorlog afkomstig zijn.

Voorbeeld van een juist antwoord.

- *Bron A : Begin van de oorlog, omdat de soldaat nog enthousiast is over de oorlog.*
- *Bron B: Einde van de oorlog, omdat de soldaat vooral schrijft over de ellende / alle moed verloren is / het moreel erg laag is.*
- *Bron C: Begin van de oorlog, omdat de bron gaat over het begin. Hij beschrijft dat er een nieuwe periode aanbreekt.*

Stel je gebruikt de bronnen voor een historisch onderzoek naar de ervaringen van Engelse soldaten.

B Denk na en geef aan welke bronnen aldus jullie van Engelse soldaten afkomstig zijn en hoe je dat kunt zien aan de bron.

Kern/sleutelwoorden van een juist antwoord, mits juist geformuleerd:

De verschillen tussen de bronnen zijn te klein om het te herleiden. De bronnen en B zijn van Engelse soldaten afkomstig.

- C** Geef tot slot een conclusie op de vraag of de bronnen overeenkomen met de 'grote geschiedschrijving'.

Voorbeeld van een juist antwoord.

De bronnen vertonen vooral veel overeenkomsten.

- *In de bronnen van het begin van de oorlog lees je nog veel enthousiasme en zin in de oorlog, het oorlogsvoeren gaat wat onverschillig en wordt gezien als een goed middel,. Dit komt overeen met het nationalisme en militarisme uit de tekst.*
- *De bronnen aan het einde van de oorlog gaan vooral over de vreselijke omstandigheden van de soldaten aan alle kanten van de oorlog en de propaganda die het moed hoog moet houden. Dit komt overeen met het verlies van moreel en propaganda voor het thuisfront uit de tekst.*

Herkomst bronnen:

Bron A Engeland, 23 augustus 1914

Bron B Engeland, 16 januari 1917.

Bron C Duitsland 4 augustus 1914

Bron D Duitsland, winter 1917

Bron E Canadees, 22 april 1915.

Bron F Duitsland, 17 september 1915